

BESCHRIJVING

BEHOORENDE BIJ DE

HYDROGRAPHISCHE KAART

DER ZEEGATEN VAN DE

MONDEN DER SCHELDE,

welke trigonometrisch opgenomen, in plan gebragt en
geteekend is, op last

VAN HET

DEPARTEMENT VAN MARINE,

DOOR

J. C. RIJK,

DESTIJDS KAPITEIN-LUITENANT TER ZEE, RIDDER DER ORDE VAN DEN
NEDERLANDSCHEN LEEUW EN VAN HET LEGIOEN VAN EER,

IN

1824;

OP NIEUW NAGEZIEN, EN VOOR ALLE PLAATS GEHAD
HEBBENDE VERANDERINGEN BIJGEWERKT, IN **1842**,
EN NADER VERBETERD VOOR LATERE VERANDERINGEN
IN **1847** EN **1855**,

DOOR

A. VAN RHIJN,

KAPITEIN-LUITENANT TER ZEE TITULAIR, RIDDER DER ORDE
VAN DEN NEDERLANDSCHEN LEEUW.

Te 's Gravenhage,
TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ
1855.

Prijs 25 Cents.

*Geene exemplaren worden voor echt erkend, dan die,
welke voorzien zijn met den stempel van de Koninklijke
Nederlandsche Marine.*

ALGEMEENE AANMERKINGEN.

De kaart is ontworpen volgens eene cylindrische projectie, uit aanmerking der weinige uitgebreidheid van het voor te stellen terrein.

De schaal is 50,000 ellen op de Nederlandsche el, of op $\frac{1}{50,000}$ der wezenlijke grootte, de indeeling en omschrijving der banken is op de kaart zelve aangewezen.

De geleimerken heeft men door dubbele lijnen aangetoond, en daar langs geschreven wat zij voorstellen, daar de minste oplettendheid bij het volgen dier lijnen kan aantoonen, waarvoor zij nuttig zijn en kunnen dienen.

De torens van *Brugge*, een zoo algemeen gebruikt dwarsmerk der loodsen, niet op de kaart vallende, heeft men getracht hierin te voorzien, door van punt tot punt aan te duiden, waar die torens met eenige andere of eenige op de kaart voorkomende punten in ééne lijn zijn, zoodat, wanneer men zich tusschen twee dusdanige lijnen op de kaart bevindt, men zeer gemakkelijk afleiden kan, waar de Brugsche torens zich bevinden, of wel, twee dier lijnen verlengende, de

plaats van *Brugge* in een punt buiten de kaart bepalen kan.

De landvertooningen zijn uit de op de kaart aangeduide punten genomen, en stellen de gedaante der kust voor, zoo als die zich uit de aangewezenen plaatsen voordoet.

Ook de duinen onder bijzondere benamingen aangewezen, zijn trigonometrisch bepaald.

De triangulatie, welke tot grondslag der kaart verstrekt heeft, is gedaan in den jare 1822. De herziening der kaart heeft plaats gehad in den zomer van 1841.

Gedurende de jaren 1822 en 1823 is de adelborst der 1ste klasse Jhr. *G. A. Tindal* aan den Kapitein-Luitenant ter zee *J. C. Rijk* toegevoegd geweest; in 1824 waren zulks de Luitenants ter zee der 1ste klasse *S. J. Keuchenius* en *J. le Jeune* benevens de adelborst der 1ste klasse *P. J. B. de Perez*, terwijl bij de herziening der kaart in 1841 de Luitenant ter zee der 2de klasse *A. R. Blommendal* tot adsistentie van den Luitenant ter zee der 2de klasse *A. van Rhijn* is toegevoegd geweest.

In 1847 is op last van den Minister van Marine, de Vice-Admiraal *J. C. Rijk*, door den Luitenant ter zee der 1ste klasse *A. van Rhijn*, nog eene nadere opneming van sommige punten, welke sedert verandering hadden ondergaan, bewerkstelligd, en eindelijk in 1849 en 1855, ten gevolge der betoning enz. voor eenen herdruk bijgewerkt.

BESCHRIJVING

VAN DEN

LOOP DER STROOMEN

VÓÓR EN IN DE ZEEGATEN VAN DE

MONDEN DER SCHELDE.

De kompas-streken, koersen en peilingen, in deze beschrijving opgegeven, zijn volgens het miswijzend kompas. In de zeegaten zijn de tonnen genummerd, tellende van uit zee naar binnen.

Naar binnen zeilende houdt men de *zwarte* tonnen aan *bakboordszijde*.

Met nieuwe en volle maan wordt het gerekend hoog water te zijn:

te *Blankenberg* ten 12 ure,
te *Vlissingen* ten 1 ure,
te *Veere* ten 1 ure.

In het algemeen is het echter iets later, zoodat het te *Vlissingen* meestal 1 uur 20 minuten is, voor de vloed af is.

De klimming van het water in de kwartiermanen is, door een genomen, te *Vlissingen* 32 palmen, en de springtijden gemiddeld 40 palmen; echter valt het moeilijk dit naauwkeurig te bepalen, daar de kracht en aanhoudendheid der winden er eenen grooten invloed op uitoefenen.

Ditzelfde heeft plaats met het opkomen en wegvallen van het water, hetwelk den eenen dag zoo veel met den volgenden verschilt, dat de naauwkeurige opteekening der klimming bij ieder half uur van den vloed, en daling bij ieder half uur van de ebbe, in verschillende tijden des jaars, telkens gedurende eenen geruimen tijd zorgvuldig waargenomen, nog niet in de mogelijkheid stelde, om daaruit, op eenigzins gevestigde regelen, een midden te bepalen, zoo als dit met vrucht op de kaart van Goeree en Maas heeft kunnen plaats hebben.

Zonder merkelijken misslag zou men kunnen stellen, dat het water in de gewone tijden dus klimt: in het 1ste uur van den vloed 3 palmen, 2de uur 4 palmen, 3de uur 5 palmen, 4de uur 6 palmen, 5de uur 9 palmen en 6de uur 5 palmen.

En met de eb valt het, in het 1ste uur 3 palmen, 2de uur 5 palmen, 3de uur 7 palmen, 4de uur 9 palmen, 5de uur 5 palmen en 6de uur 3 palmen.

Onder meer algemeen overeenstemmende regelen heeft men de beschrijving van den loop en de strekking der stroomen kunnen brengen, hoezeer ter dezer plaatse ook aller moeilijkst, daar de werking van den stroom hier geheel onregelmatig is, in vergelijking van hetgeen men meer noordelijk, op de Nederlandsche kust waarneemt, terwijl men hier het tij tegen zon ziet ronddraaijen, en meer om de noord komende, (namelijk zoodra men benoorden *Goeree* in het Steenenbaken komt): deszelfs omloop dien der zon volgt.

De verschillende strekkingen, die de stroom van uur tot uur aanneemt, zijn echter van te groot belang voor elk schip, dat zich in de nabijheid der

banken bevindt, of den wil naar binnen heeft; (dewijl het al of niet bezeilen der bedoelde plaats er van kan afhangen) dan dat de beschrijving, zoo kort mogelijk in een gedrongen, hier geene plaats zou vinden. Om hiertoe een algemeen punt van vergelijking aan te geven, dat tevens doorgaande bij alle gelegenheden dienen kan, heeft men gemeend den tijd van het hoog water te *Vlissingen*, als daartoe het meest geschikt, te mogen stellen.

Dit iederen dag op de gewone wijze te berekenen zijnde, zoo kan men weten hoe veel uren het op den tijd en plaats waar men zich bevindt, na het laatste hoog water te *Vlissingen* is, en met deze kennis, en hetgeen hier achter omtrent den loop der stroomen zal gezegd worden, den juister streek van den stroom op dat uur kennen, ten minste in zoo verre zich dit onder algemeene regelen laat brengen, want heerschende winden en andere toevallige oorzaken, brengen somwijlen afwijkingen te weeg, zoowel in de spoedige rondraaijing der stroomen, als in het water, dat zij opstuwen; terwijl deze onregelmatigheid in den loop der stroomen zich alleen eenigzins laat afleiden uit de kennis van den stroom in de Noordzee in het algemeen, en de vloed, die zoo wel be-noorden *Engeland* om, als door het *Kanaal*, op dit gedeelte toevallen. Zich tot de buitengronden alleen bepalende, kan men zeggen, dat buiten de banken, vrij in zee, de doorgaande vloed O. N. O., en de doorgaande eb W. Z. W. loopt. Hier, zoowel als voor de gaten, begint de achtervloed, het zoogenaamde Noordtij, twee uren voor het hoog water te *Vlissingen*, in eene meest O. Z. O. strekking op de *Walchersche kust* aan te loopen, tot

het daar hoog water is , dan buigt de stroom gesta- dig van de kust af , zoodat deszelfs loop , 1 uur na dit hoog water , reeds tot N. O. , en 2 uren na het hoog water te Vlissingen , tot N. N. O. is rondgelopen , welke draaijng voortgaande , met half-tij voor *Vlissingen* , (of het derde uur na hoog water aldaar) , den stroom dan regt noorden brengt , met eenen versnellenden rondgang , waardoor met het 4de uur , de strekking van den stroom tot W. N. W. omdringt , zijnde het alsdan laag water in zee.

Gedurende de twee volgende uren der eb , waar- door de tijd van het laag water aan den wal en van het stil water op de Steenbank bepaald wordt , terwijl met het 5de uur der eb te *Vlissingen* , het reeds stil water voor al de gaten van de *Schelde* is , loopt de stroom tot W. Z. W. door , zoodat , van het begin der eb in zee , tot aan het stil water voor het volgende vloedtij , de stroom 16 streken van het kompas , tegen zon om , is doorgelopen.

Met den doorgaanden vloed gaat de ronddraai- jing van het getij in dezelfde strekking voort , zoodat met het 7de uur na het hoog water (altijd te *Vlis- singen*) , de loop van den stroom Z. W. is ; met het 8ste uur Z. Z. W. ; met het 9de uur Z. ; met het 10de uur O. Z. O. ; met her 11de uur O. en met het 12de uur , oftweede hoog water , weder O. N. O. , zoo als het in den aanvang dezes beschre- van is , hebbende nu , gedurende de 6 uren vloed , mede 16 streken doorloopen ; zoodat in de 12 uren , de stroom juist het kompas , tegen zon om , is rond- gedraaid , en een met stilte ten anker liggend vaar- tuig , gedurende twee tijen , den steven naar alle streken van het kompas , zoude hebben toegekeerd.

Hoe digter men voor de gaten is, hoe spoediger de stroom ronddraait. Op de *Steenbank* ziet men dezelfde draaijing, terwijl even daar binnen, in het zoogenaamde *Steendiep*, de getijden weer meer regelmatig en even als buiten de banken O. N. O. en W. Z. W. loopen, met stil water en kentering van tij tusschen beide, dat in de rondlopende stroomen het geval niet is, daar zij alsdan, als het ware, onafgebroken voortduren. Men heeft gemeend dit ronddraaijen der stroomen in een oogopslag ten overzigt te kunnen brengen, door de stroompijlen in eene rondgaande rigting te stellen, met de uren na het hoog water te *Vlissingen*, dat ieder dezer stroomen de overhand behoudt. Wil men dus weten hoe de stroom buiten de gaten loopt, zoo ziet men hoe laat het op dien dag hoog water te *Vlissingen* is, waarmede men den gegeven tijd aan boord vergelijkt en alzoo het aantal uren na het laatste hoogwater te *Vlissingen* verkrijgt. De stroompijl, waarachter dit uur is aangeteekend, wijst den loop des strooms op het gevraagde tijdstip, en over deze stroompijl een liniaal leggende, kan men zich dien stroomloop ten duidelijkste voorstellen.

Naarmate men verder in tijd vordert, volgens aanwijzing van het stroom-kompas ronddraaijende, kan men, als het ware, ieder oogenblik de strekking des strooms volgen. Om intusschen op deze berekening aan te gaan, dient men goed vrij buiten de gaten te zijn, omdat, wanneer men voor de opening derzelve is, de stroomen spoediger ronddraaijen, en in de zeegaten zelve, waar de stroom door de banken of droogten ter wederzijde meer beperkt wordt, eenen anderen loop aannemen, en wel als volgt:

IN DE WIELINGEN.

De voervloed valt hier op den wal in éene zuidelijke strekking, alzoo de afgeeloopene ebbe, zoo als hiervoren gezegd is, tegen zon rondbuigt. Dit doet zich somwijlen zoo zeer gevoelen, dat men, met bij den windkoers inwaarts komende, ersomwijlen voor ankeren moet, tot de vloed, verder ronddraaijende, volgens de strekking van het vaarwater inwaarts loopt, hetgeen, zoo als hierboven mede vermeld is, veel vroeger dan in zee plaats heeft, draaijende de stroom, zoodra het hoog water te *Vlissingen* is, uit den wal.

Het water bereikt deszelfs grootste hoogte te *Vlissingen* één uur voor dat de vloed af is, zoodat het ongeveer een en een half uur na het hoog water te *Vlissingen* is, eer de eb regelmatig gaat doorloopen. Deze loopt dan van voor *Vlissingen* naar de verschillende zeegeten in éene W. N. W. strekking naar de *Wielingen*, zich vereenigende met de eb, die van de *Hoofdplaat* af tot aan de *Nieuwesluis* in éene noordwestelijke strekking uitvloeit. Bij de *Walvischstaart* gekomen, loopt de eb meer op zee om de W. N. W. en N. W., hoe vroeger, hoe noordelijker over de bank vallende; hetzelfde ziet men verder in de *Wielingen* over het *Ribzand* gebeuren, en zelfs met zuidelijke winden valt de eb over het bankje van *Cadzand* en over de *Paardemarkt*, noord over. Hierop dient men wel indachtig te wezen, wanneer men over stuurboord met eenen bij den windkoers naar buiten stuurt. Deze noordvalling van het tij blijft voortduren tot het laag water in de geten is, wanneer de stroom regt de *Wielingen* uitloopt; vervolgens draait de eb inwaarts of naar den wal tot

Z. W., loopende intusschen langer, naar mate men westelijker is, zoodat het bewesten het *Schissche gat* één uur, — voor *Heist* twee, — en voor *Blankenberg* drie uren langer ebt, dan te *Vlissingen*, hetgeen het voordeel aan uitzeilende schepen geeft, dat zij altijd zeer lange ebbe maken. Wanneer men dit langer loopen van de eb voor *Blankenberg* dan voor *Vlissingen* vergelijkt met het voor de eerste plaats vroeger hoog water zijn dan voor de laatste, en gevolgelyk ook laag water, dan schijnt hier eene tegenstrijdigheid te zijn, welke zich alleen laat verklaren door de ronddraaijing der stroomen, wijl het, bij voorbeeld, te *Vlissingen* laag water is, dus het 6de uur na hoog water, en de stroom **W. Z. W.** loopt, het 7de uur **Z. W.**, het 8ste uur **Z. Z. W.** en met het 9de uur **Z.**, als wanneer men eerst rekenen kan, dat de vloed begint in te trekken, niettegenstaande het water dan reeds sedert ongeveer drie uren gewassen is. Hoe meer men naar binnen komt, des te minder doet zich de draaijing van den stroom door de beperking der banken gevoelen, en loopt dus regelmatig.

DE DEURLOO.

Voor dit zeegat heeft de stroomdraaijing eveneens plaats als vroeger beschreven is. Een zwaar schip door dit zeegat den wil naar binnenhebbende, dient, met noordelijke winden, ten minste te wachten tot het bijna half vloedtij is. Zijnde zulks met het 9de uur na het laatste hoog water te *Vlissingen*, dewijl de voorvloed hier sterk om de zuid zet, en het eerst twee uren vóór het hoog water te *Vlissingen* is (als

het Noordtij in zee begint) , dat de vloed regt den *Deurloo* intrekt.

De verschillende rigting des strooms is ook de reden , dat men met eene eb den *Deurloo* afprangende , niet meer dan vier of hoogstens vijf uren van die eb voordeel heeft , en dat het tij , dan weder Z. W. strekkende , regt op de *Raan* valt.

De eb loopt van de *Vlissingsche reede* N. W. en N. N. W. naar den *Deurloo* , eerst de strekking der banken volgende , tot bij de eerste en tweede zwarte ton van binnen , en nadat het water 2 uren te *Vlissingen* gevallen is , neemt de eb hier eene noordelijke strekking. Even als zij in de *Wielingen* over de *Walvischstaart* en het *Ribzand* om de N. W. valt , trekt de eb hier over het bankje van *Zoutelande* en de *Rassen* , tot dat het laag water in den *Deurloo* is ; alsdan begint het tij meer west te loopen , later om de zuid draaijende , loopt het niet zoo lang om de west als in de *Wielingen* , en men heeft bij de uiterton van den *Deurloo* één uur vroeger laag water dan te *Vlissingen*.

HET OOSTGAT.

In het *Oostgat* buiten *Westkappel* , draaijen de vloedstroomen geheel als in zee beschreven is , en binnen den molen van *Westkappel* valt de voorvloed ende vloed in het algemeen om de zuid. De vloed of liever het intrekken van het water aan den noordkant van den *Westkappelschen dijk* , of bij het zoo-genaamde *Kaaphuisje* , begint reeds twee uren voor dat het laag water te *Vlissingen* is ; terwijl daarentegen in hetzelfde *Oostgat* tegen de *Noorder*

Rassen, de ebstroom met laag water om de west en W. Z. W. trekt. Van de *Vlissingsche reede* tot bij den hoek van den dijk of den Westkappelschen molen, volgt de eb de strekking van die kust, echter altijd naar den wal trekkende, doordien de eb, die uit den *Deurloo*, zoo als hierboven beschreven is, over het bankje van *Zoutelande* heen valt. De vloed loopt daarentegen van binnen den molen van *Westkappel* inwaarts, van den wal af, zuidelijk.

DE ROOMPOT.

De vloed loopt bij het inkomen van den *Roompot* van buiten bij *Oostkappel*, twee uren langer en verder naar *Veere*, waar het genoegzaam gelijktijdig met *Vlissingen* hoog water is.

Aan de zijde van *Banjaard* komende, valt de vloed op zee en de eb op het land. Buiten *Banjaard* is de loop der stroomen weder zoo als in zee, gelijk zulks reeds is beschreven.

HET VEEREGAT.

Hier kan men zeggen dat de vloed en regt in- en uitloopen, zijnde de stroomen ter wederzijden beperkt door de droogvallende banken en den vasten wal.

Ofschoon hier slechts in het algemeen van den loop der stroomen is gesproken, zoo biedt der-zelfver naauwkeurige beschouwing nog veel op-

merkenwaardigs aan. De eb, die uit de *Wester-Schelde* komt, verdeelt zich, voorbij *Vlissingen* stroomende, in onderscheidene takken. De gezamenlijke eb-stroomen, welke zich dan met den eb-stroom uit het *Sloe* komende, voorbij *Vlissingen* vereenigen, alwaar de wallen zich wederzijds trechtersgewijze verwijden, vormen verschillende stroomkanalen, hetgeen de onderscheidene zeegaten daargestelt en onderhoudt, terwijl de tusschen liggende banken, waarop veel minder stroom gaat, naar mate zij minder diepte hebben, den stroom in de zeegaten versterken.

De ebbe, welke van uit de *Ooster-Schelde*, *Roompot* enz. komt, volgt geleidelijk den loop der haar ter wederzijde beperkende banken, vereenigt zich met die welke uit het *Veeregat* komt, en loopt langs *Oostkappel* en *Domburg* naar zee. De eb, welke van uit de *Wester-Schelde* door het *Oostgat* uittrekt, ontmoet den eb-stroom van de *Ooster-Schelde* op de hoogte van *Domburg*, waar beide gezamenlijk dan om de N. N. W. op zee loopen.

Even zoo verdeelt zich de vloed te dezer plaatse, en loopt gedeeltelijk het *Oostgat*, gedeeltelijk den *Roompot* in.

In die botsing, zoo wel de eb als vloed, waar dus altijd een wantij gevonden wordt, vindt men de *Queerens* of *Domburger Rassen*, welke het *Oostgat* van de oostzijde en den *Roompot* ten zuiden bepalen.

De verschillende strekking der getijden heeft men getracht door stroompijlen op de kaart zoo duidelijk mogelijk aan te wijzen.

VERLICHTING,**KUSTLICHT TE WESTKAPPELLE.**

Op den ouden kerktoren te *Westkappelle*, staande op $31^{\circ} 51' 46''$ noorderbreedte en $3^{\circ} 27' 3''$ lengte $\frac{1}{2}$ Greenwich, brandt een stilstaand lenticulair lamplicht. Het staat 44 ellen boven gewoon hoog water, is zichtbaar op 5 à 6 Duitse mijlen, en verlicht den horizon van het N. N. O. door het noorden, westen en zuiden tot O. t. Z.

OEVER- EN HAVENLICHT TE VLISSINGEN.

Op eenen houten opstand op het bastion der Westerhaven, gelegen op $51^{\circ} 26' 23''$ noorderbreedte en $3^{\circ} 34' 44''$ lengte $\frac{1}{2}$ Greenwich, brandt een stilstaand lenticulair lamplicht. Het staat 15 el boven gewoon hoog water, is zichtbaar op $2\frac{1}{2}$ à 3 mijlen, en verlicht den horizon van het O. Z. O., door het zuiden en westen tot N. t. W.

OEVER- EN HAVENLICHT TE VEERE.

Een stilstaand lenticulair lamplicht is geplaatst in den vóórkant van den Kampveerschen toren, staande aan den zuidkant van en dicht bij den ingang van de haven te *Veere*, en is gelegen op $51^{\circ} 32' 56''$ noorderbreedte en $3^{\circ} 40' 32''$ lengte $\frac{1}{2}$ Greenwich. Het staat 11,7 ellen boven gewoon hoog water, is zichtbaar $2\frac{1}{2}$ à 3 mijlen, en verlicht den horizon van N. W. $\frac{1}{2}$ W. door het noorden en oosten tot Z. $\frac{1}{2}$ O.

DRIJFLICHT IN DE WIELINGEN, (*Belgisch.*)

BIJ DE NOORDPUNT VAN DE PAARDEMARKT.

Een rood stilstaand licht, bestaande uit acht Argandsche lampen met reflectors. Dit vuurschip met twee masten, de groote met eenen bol, ligt vertuid op $51^{\circ} 23' 50''$ noorderbreedte en $3^{\circ} 19' 50''$ lengte $\frac{1}{2}$. Greenwich. Het licht is 10 ellen boven de oppervlakte der zee verheven, vertoont zich in alle rigtingen en is zichtbaar op 2 à $2\frac{1}{4}$ mijl.

Te *Blankenberg* en op het duin bij *Heist*, brandt een visscherslicht, beide zichtbaar op $1\frac{1}{2}$ à $1\frac{1}{4}$ mijl.

BESCHRIJVING

VOOR HET

AANDOEN EN BEVAREN DER ZEEGATEN

VAN DE

MONDEN DER SCHELDE.

Van uit zee komende en den wil naar de Zeeuw-
sche gaten hebbende, heeft men voornamelijk de
A-bank of *Hinder* te vermijden. Deze bank, hoe-
wel niet op deze kaart vallende, kan men echter
in alle gewone zeekaarten ten naauwkeurigste be-
palen.

De droogste plaats op de *A-bank*, waarop met
gewoon laag water niet meer dan kleine twee en
een half vadem water blijft, ligt juist: *Blankenberg*
in de torens van *Brugge*, en de toren van *West-
kappel* Z. O. $\frac{1}{2}$ O. Met buitengewoon helder weder
zoude men deze merken uit de marsen kunnen zien;
intusschen, zoo men van om de west komende,
binnen de *A-bank* is, zal men de torens van *Ostende*
ziende, daar bewesten zijn, tot zoolang die beide
torens in een zijn, en tegen dat men de torens
op die peiling brengt, zorge men zuidelijk genoeg
te wezen, om goed daar binnen te blijven; dan
is de koers naar de *Wielingen* Z. O., tot men
den wal tot op een paar mijlen heeft aangeloopt;

wijders regt op *Blankenberg* aan of anders tot men *Heist* ziet aan den noordkant van de zoogenaamde *Stakerduin*, welk merk men aldus houdt tot men de beide torens van *Brugge* in dien van *Blankenberg* krijgt, welk kruismerk het teeken is, dat men binnen het *Ribzand* en in het vaarwater van de *Wielingen* is.

Benoorden de *A-bank* zijnde, sture men regt op *Blankenberg* aan. De toren ontdekkende, is het met een diepgaand schip het zekerste, denzelven in een te brengen met de beide torens van *Brugge*, als wanneer men dezelve nagenoeg zuiden zal peilen, en deze koers doorzeilende, zal men het *Ribzand* genaderd zijn, wanneer men den toren van *Ostende* W. Z. W. peilt, of hetgeen hetzelfde is, *Ostende* eene kabellengte buiten de uiterste duinen om de west. De lucht om de west donker en de merken daar niet goed te zien zijnde, heeft men om de oost het merk: *Knoeke* aan den oostkant van het *Gaanpad*, wanneer men de plaats van de uiterton van de *Wielingen* nadert; brennende men nu de torens van *Brugge* iets verder om de oost, en wel in het hooge duin, genaamd *Lucifer*, zijnde het merk van de zwarte uiter-ton, die ankerboeivormig en met eenen bol voorzien is, in 94 palmen diepte.

Hoezeer het *Rib* vlak blijft tot *Brugge* in *Lisseweden* toe, en schepen van minderen diepgang daarover kunnen, is het echter voor groote schepen verkieslijk, om altijd bij de uiterton daarover te zeilen, zijnde daar de meeste diepte, namelijk: met het laagste water niet minder dan bijna 70 palmen (24 voeten). — Binnen het *Rib* zijnde, is met eenen open wind, de koers O. t. Z. naar binnen.

De *Wielingen* tot *Vlissingen*, is betond met negen zwarte en drie witte tonnen. De kant van het *Rib* is met 4 zwarte tonnen betond, in 85 à 90 palmen diepte.

Weinige langsmarken voor het langs den vasten wal afstekend *Zand* zijnde, zoo kan men deze bank echter zeer goed aanlooden.

Laverende moet men het *Zand* niet nader dan tot vijf en een halve vadem aanloopen.

De eerste ton, die men binnen de uiterton, op het *Rib* vindt, heeft tot merk: de toren van *Lissewegen* midden die van *Brugge*. Hier begint het *Rib* op te droogen, en vormt den zoogenaamden *Bol* van *Heist*, waartegen de 3de zwarte ton ligt (bij de loodsen de ton van het *Stakertje* genaamd), wyl men alsdan *Brugge* in de *Stakerduin* peilt. Ook heeft men alsdan den spitsen toren van *Ramskappelle* in den molen van *Heist*. Binnen den *Bol* van *Heist* wordt het *Rib* weder vlakker, zoodat men met een schip van weinig diepgang niet alleen daarover kan zeilen, maar zelfs *Brugge* in *Heist* houdende, tusschen de *Raam-* en *Schooneveldsbank* door, het zonder gevaar op zee zou kunnen leggen tot buiten de gronden, en dien koers doorzeilende, ook de zuidpunt van de *Steenbank* mis zoude loopen.

De tweede droogte op het *Ribzand*, is de zoogenaamde *Bol* van *Knocke*, die mede door eene zwarte ton wordt aangewezen; deze ton ligt op het merk: *Brugge* in de hooge duin van de *Knock* of *Gaanpad*. Hier vindt men in de *Wielingen* meerdere diepte, en wel tot zeven vadem toe, waaraan men zich in den nacht verkennen kan, wyl dit het merk is, dat men de westelijkste punt van de *Paardemarkt* nadert; men krijgt dan ook

Blankenberg beoosten *Lucifer*, en mag, dus laverende, den zuidkant niet nader nemen dan den Oostmolen van *Blankenberg* zichtbaar binnen gemelde duin.

Tegen de *Paardemarkt* ligt de 1ste witte ton. De koers langs die bank is meest O. Z. O.; de ton ligt op het merk: *Middelburg* $\frac{1}{4}$ in de *Galgen-duin*, en de toren van *Retranchement* tegen den oostkant van de 3de duin beoosten de hooge duin van het *Shuissche gat*. De *Paardemarkt* ligt afgescheiden van het *Zand*, (dat hier *Binnenpaardemarkt* wordt genaamd) en deze bank is thans van zeer geringen omvang, op het droogste, zijnde even beweste de witte ton, blijft thans kleine 4 vadem diepte (70 palmen). Tegen het noordelijkste gedeelte ligt het vuurschip.

Binnen de *Bol* van *Knocke* wordt het *Ribzand* nogmaals vlak, men kan daarover zeilen, houdende: *Brugge* in *Knocke*. Deze merken om over het *Rib* te komen, zijn voornamelijk opgegeven, om te kunnen dienen, wanneer men bij ongeluk in de *Spleet* vervallen is, hetgeen met donker weder ligtelijk gebeuren kan, wijl men de punt van *Schooneveldsbank* passerende, die voor het *Ribzand* zoude kunnen houden, en dan daar binnen in de *Spleet* zachten grond vindende, even als in de *Wielingen*, wanneer men over het *Rib* passeert, zoo zou men, nu oostwaarts insturende, eenen geruimen tijd in de *Spleet*, die zeer ruim is, kunnen zeilen, eer men deze misgissing bemerkte.

De *Hompels* worden door 4 zwarte tonnen, en het *bankje* van *Cadzand* door eene witte ton aange-
wezen. De wittte ton heeft tot dwarsmerk: *St. Pieter*

in het 4de hoofd beoosten het *Kruishoofd*. De oostelijkste of binnenste zwarte ton ligt op de punt van de *Hompels*, in het merk: *St. Pieter* in het 4de hoofd beoosten het *Kruishoofd*, de middelste: *St. Pieter* aan de oostzijde van het *Kruishoofd*; de buitenste: *St. Anna* even bezuiden den hoek van het *Sluissche Gat*, en de 4de, tegen het bankje van *Carolus*: de molen van *Cassandra* in het afgaan der 1ste duin van het *Sluissche Gat*.

Om door het *Fransche pas* inwaarts te zeilen, zijnde tusschen de beide *Paardemarkten* door, alsmede tusschen den wal en het bankje van *Cadzand*, is de koers O. Z. O. tot dwars van de zwarte batterij of hoek van den zwarten polder. Nu loopt de koers O. en O. ten Z. langs den wal, van welken men zich echter niet verder verwijderen moet, dan het *Gaanpad* goed zichtbaar buiten de hoofden van het *Sluissche-Gat*, om dus doende goed vrij van het bankje van *Cadzand* te blijven. Op dit bankje wordt met laag water in het algemeen niet minder dan omstreeks 60 palmen (21 voet) gevonden, het droogste vindt men, wanneer de toren van *Nieuwvliet* (ook wel bij de loodsen *St. Pieter* of *St. Pier* genaamd) bij het zoogenaamde *Kruishoofd* is.

De toren van de *Groede* aan het boschje van *Wulpen* krijgende, is men binnen of beoosten het bankje van *Cadzand*, en men kan nu veilig op *Vlissingen* aansturen. De *Schelde* op moetende, zorge men de duinen van het *Sluissche-gat*, zichtbaar buiten de hoofden van de kust te houden, ten minste tot dat men *Middelburg* aan den westkant van *Vlissingen* brengt, als wanneer men lager heen, meest O. t. Z. aan, de *Schelde* op, en

naar de ton van de *Spijkerplaat* kan sturen. Ook ligt er eene witte ton bij den rug voor *Breskens*, op het merk: de toren van *Vlissingen* tegen den oostkant der scheepskappen.

Tusschen de *Hompels* en het bankje van *Cadzand* doorzeilende, is de koers O. Z. O. en O. t. Z., en op het doorgaande geleimerk: de Oranjemolen even bezuiden het havenvuur van *Vlissingen*.

De tonnen verdreven zijnde, en tusschen deze merken inwaarts zeilende, zal men binnen de *Hompels* wezen, als *Westkappel* den westelijken voet van de *Zaalduin* nadert; dit is zelfs een merk, dat des nachts van nut kan zijn, daar men van om de west komende, het vuur van *Westkappel* niet eerder blind achter de hooge duinen van *Walcheren* zeilt, voor dat men de *Hompels* nabij is gekomen. Binnen de *Hompels* vormt de *Walvischstaart* eene bogt, welke zich met de *Spleet* vereenigt en door kleine vaartuigen kan bevaren worden. Ook kan men, hetzij laverende, of met noordelijke winden om den loef te houden, de *Walvischstaart* nader nemen, en wel zoo, dat men den grooten toren van *Vlissingen* aan den ronden toren van de kazerne in die stad brengt; dit merk blijft van dat de *Groede* aan het boschje van *Wulpen* tot de *Groede* aan de *Nieuwe sluis* komt, dan moet men O. Z. O. op de zwarte ton van den *Elleboog* aansturen, en naar *Vlissingen* opsteken, als de Westmolen of Nieuwenmolen van *Vlissingen* aan den oostkant van de groote kazerne komt.

DE DEURLOO.

Dit zeegaat kan men met regt als het moeilijkste

dezer zeegaten om aan te doen, stellen, zoo door den grooten afstand waarop zich de landmerken bevinden, als door het ver uitsteken der drooge banken die dit zeegat ter wederzijde bepalen, en eindelijk, wijl er eene groote vlakte in de monding ligt, welke veroorzaakt, dat men tamelijk ver inwaarts moet zijn, alvorens men de diepte van het gat vindt. Met groote schepen dus voor den *Deurloo* zijnde, zal men niet eerder dan met halftij van den vloed den koers inwaarts durven zetten, zoo wel om het weinige water dat men op de vlakte zoude vinden, als dewijl de zuidelijk vallende stroom van den voorvloed in gevaar zou brengen van op de *Raan* te vervallen, daar eerst twee uren voor hoog water de vloed den *Deurloo* regt intrekt, zoo als hiervoren in de beschrijving over den loop der stroomen vermeld is. Dikwijls is men dus verplicht om voor den *Deurloe* ten anker te komen, in welk geval het raadzaam is *Middelburg* in den *Westkappelschen dijk* te peilen.

Uit zee met donker weder van uit de west naar den *Deurloo* willende, kunnen zoo wel de aard als oploopping der gronden het beste ten geleide strekken. Noordelijker dan de gissing zijnde, zal men buiten de *Steenbank*, van *Oostkappel* tot *Middelburg* in de *Koeduin*, alles zachter grond vinden, met ongelijke diepte, meest 6 en soms putten van 7 en 8 vadem. In de *Westpit* gaat de diepte tot 20 vadem toe, en ook hier is de grond zacht. Men zal zich op het lood kunnen verkennen of men beoosten of bewesten den *Deurloo* is, dewijl het bewesten de *Schooneveldsbank* steil is, en beoosten, naar de *Rassen* en *Caloo*, vlak opdiepend.

Deze beide banken kan men aanlooden, en die

naderende; vindt men in plaats van den tot hiertoe gevonden zachten grond, eenen harden zandbodem.

Heeft men gezigt van den wal, dan wordt het invaren van den *Deurloo* oneindig gemakkelijker, daar eene naauwkeurige kennis van de gronden vereischt wordt, om de uiterton van den *Deurloo*, zonder gezigt van den wal, op te loopen.

Ziet men de *Vlaamsche kust*, bij voorbeeld: *Brugge* in *Lissewegen*, dan sture men O. Z. O., tot het lood 7 vadem aangeeft, en zigt van *Walcherens wal* hebbende, brenge men den toren van *Middelburg* in de hooge duinen bij *Westkappel*.

Wanneer men dan zoo ver om de oost gekomen is, dat men tevens *Brugge* beoosten *Heist* gebragt heeft, en *Oostkappel* bezuiden *Domburg* ziet; zoo is men ook open voor- en benoorden den *Deurloo*. Midden vaarwaters, voor den ingang, ligt eene roode ton, op de merken: *Middelburg* bezuiden de *Zaalduin*, en *Brugge* even beweste *Heist*; *Oostkappel* in het *Roggebrood*; *Domburg* in het *Graaw*.

Bij helder weder ziet men den toren van *Vlissingen* tusschen de beide molens van die stad; de koers inwaarts is Z. O. t. Z. tot men den toren en den molen van *Westkappel* in een ziet, op welk merk de derde zwarte en de tweede witte ton van buiten liggen.

Men vindt in den *Deurloo*, aan de zuidzijde, zes witte en aan de noordzijde vijf zwarte tonnen.

Over de vlakte varende, rekent men daar bin-
nen te zijn, wanneer *Domburg* in de *Koeduin* staat. Nu wordt de koers Z. O., tot *Zoutelande* in het *Stop*, dat is de laagte van de duinen vlak voor

het dorp, en dan iets oostelijker. Een doorgaand langsmerk, tot bij de 5de witte ton in den *Deurloo*, is de mastbok te *Vlissingen* tusschen de twee groote scheepskapen; dan dit merk wordt eerst zichtbaar, tegen dat men zoo ver naar binnen is, dat de toren en molen van *Westkappel* in een staan.

Tot dwarsmerken heeft men even zeer de merken op de *Vlaamsche*- als die op de *Walcherensche kust*, de uiter- en witte ton heeft tot dwarsmerk: *Brugge* in *Heist*, en langsmerk: *Oostkappel* in de *Hakkelingen*. De 2de witte ton ligt, zoo als gezegd is, *Westkappel* in den molen; de 3de witte ton: *Westkappel* aan den voet van *Walcherens duinen*; de 4de witte ton: *Westkappel* in de duin benoorden de *Zaalduin*; de 5de witte ton: de molen van *Zoutelande* in het oostelijk voetpad der vaste duin, en de 6de witte ton, op het merk: de Oranje-molen tegen een torentje (*Jan Thijl*) en *Groede* aan den westkant van een huisje bij de *Nieuweschuis*. De buitenste zwarte ton ligt: *Domburg* in het *Roggebrood*; de 2de zwarte ton: *Middeburg* in het oploopen der duinen van *Zoutelande*; de 3de zwarte ton: *Westkappel* in den molen; de 4de zwarte ton: *Westkappel* in *Walcherensch duin*; de 5de zwarte ton: *Westkappel* even aan den Z. O. kant van de *Zaalduin*.

Zoo wel op den drempel als in het midden voor den *Deurloo*, is de grond hard, doch aan de kanten, zoo wel aan den *Noord*- als *Raankant*, zachte klei. Deze harde zandstrook in het midden, daar iets minder water opstaat, verdeelt den *Deurloo* als het ware in tweeën, doch dit is noch regelmatig noch algemeen genoeg, om op de

kaart zichtbaar te zijn. Ook hier kan des nachts het vuur van *Westkappel* van dienst zijn, daar men hetzelfde niet eerder blind ziet, voor dat men op de hoogte van de 5de zwarte ton is, als wanneer het vuur van *Westkappel* een oogenblik achter de *Zaalduin* verdwijnt.

Daar van de 5de witte ton af, de *Elleboog* zuidoostwaarts buigt, kan men hier nog den *Elleboog*, welke zeer steil is, naderen, tot men den molen van *Westkappel* van achter *Walcherens duinen* ziet te voorschijn komen, als wanneer men wenden moet.

Binnen de roode ton, die op de punt van het bankje van *Zoutelande* ligt, is de *Walcherensche kust* zuiver, en kan men die, tot men het fort *de Nolle* nadert, veilig volgen, waar dan wijders eene zwarte ton ligt en eene witte over dezelve tegen den *Elleboog*, en bij *Vlissingen* eene zwarte ton (N°. 9 van de *Wielingen*) tegen de Z. O. punt van den *Elleboog*.

HET OOST-GAT.

Dit is het gemakkelijkste van al deze zeegaten, om des noods, zonder loods binnen te loopen, vooral met noordelijke winden, en boven 's winds daarvan zijnde, dewijl in het algemeen de merken zeer goed te zien zijn, de koers doorgaande regt is, en men den hoek van *Westkappel* omgezeild zijnde, opper van de hooge duinen en slecht water vindt. Drie banken komen er voor die men vermijden moet, als: de *Steenbank*, welke er als een drempel voor ligt, het *Caloo*, hetwelk dit gat ten westen, en de *Queerens* of *Domburger-rassen*, die

hetzelve ten oosten bepalen en van den *Roompot* afscheiden; deze moet men zorgvuldig vermijden, wijl zij zeer onregelmatig en ondiep zijn, zelfs kleine vaartuigen moeten deze droogten niet te na nemen, wijl er eene korte, kokende zee staat.

De *Steenbank* verdeelt zich in tweeën, namelijk: *Noord- en Zuid-Steenbank*, tusschen welke eene groote vlakke doorloopt. De Noordelijkste is de droogste, zoodat er met gewoon laag water niet meerder dan 13 voeten (37 palmen) op blijft, terwijl de minste diepte die op de *Zuider-Steenbank* wordt aangetroffen, niet minder dan 19 voeten (54 palmen) bedraagt.

Middelburg in *Oostkappel* loopt juist vrij van de noordpunt, en op dit merk naar den wal toezeilende, zal men binnen de punt zijn, zoodra *Westkappel* in de *Hakkelingen* staat, of, deze duinen niet te kennen zijnde, in de hooge *Zaalduin*, aan den zuid-oostkant van het eiland gelegen, welke zeer goed te onderscheiden is.

Over deze vlakke, tusschen de beide *Steenbanken* door, kan men zeilen van *Middelburg* in het *Westeroog*, tot *Middelburg* ruim bezuiden *Aagtekerke*; van daar strekt de *Zuid-Steenbank* zich uit, tot men *Middelburg* aan den noordkant van de *Klinkersduinen* ziet.

Binnen de *Steenbank* vindt men het zoogenaamde *Steendiep*, waarin des noods met noordwestelijke stormen, reede te vinden is achter de *Noord-Steenbank*, daar de slag der zee door deze bank gebroken wordt, en er een goedhoudende ankergrond gevonden wordt.

De *Noord-Steenbank* is aan de landzijde vlak afdiepende; de *Zuid-Steenbank* daarentegen zeer

steil aan den binnenkant. De aard der gronden die men binnen de *Steenbank* vindt is verschillende, kunnende men zich, bij donker weder, daaraan verkennen, waar men zich in het *Steen-diep* bevindt.

Van *Middelburg* benoorden *Domburg*, heeft men altijd zachten blaauwachtigen kleigrond tot *Middelburg* in de *Koeduin*. Om de oost wordt de grond weder hard en afdiepende naar de *Westpit*, waarin men andermaal een zachten grond aantreft.

Van om de noord komende, en niet boven de noordpunt van de *Steenbank* kunnende zeilen, heeft men ook weder merken aan den aard van den bodem, zijnde buiten de *Steenbank*, van *Middelburg* in *Oostkappel* tot *Middelburg* in de *Koeduin*, alles zachte grond. Van om de oost komende, stuurt men langs den wal in 14, 11 en 10 vadem, doch zoo als hooger gezegd is, uit het noorden komende en niet boven de noordpunt van de *Steenbank* kunnende zeilen, hetgeen men zien kan aan de landmerken, wanneer bij voorbeeld: *Middelburg* bewesten *Oostkappel* staat, moet men W. t. Z. en W. Z. W., langs den buitenkant van de *Steenbank* heen sturen, tot *Middelburg* in *Domburg* staat, en dan Z. Z. O. naar de roode uiterton, zijnde ankerboeivormig, met een bol.

Dewijl er hier geene dwarsmerken zijn, om te weten of men de *Steenbank* al dan niet gepasseerd is, moet dit op het lood geschieden.

Aan den buitenkant vindt men ongelijke diepte, en de *Steenbank* gepasseerd zijnde, eene plotseling toenemende diepte tot 14 vadem toe.

Men zoude zich ook zeer ligt door eene hoeksme-
ting kunnen verzekeren, dat men werkelijk de
Steenbank gepasseerd is, daar men op de merken:
Middelburg in *Domburg*, daarover heen zeilende,
en die torens in een houdende, binnen de *Steen-
bank* zal wezen, wanneer *Oostkappel* en *West-
kappel*, op het kompas gepeild, twee streken uit
elkander staan.

Binnen de *Steenbank* zijnde, moet men, om
vrij van *Caloo* te blijven, *Oostkappel* niet bezuiden
het *Oosteroog*, en om vrij van de *Queerens* te
blijven, *Middelburg* niet benoorden het *Graauw*
brengen. De roode uiterton duidt het diepste
vaarwater aan over de vlakte, die voor het *Oostgat*
ligt; de merken daarvan zijn deze: *Middelburg* in
het *Roggebrood* en *Westkappel* eene spaakslengte
bewesten het *Kaaphuisje*, zijnde dit een zeer klein
doch goed kenbaar huisje, dat op den *Westkap-
pelschen dijk*, even ten zuiden van de *Hakkelingen*
staat; ook heeft men *Oostkappel* ten halve in de
lange duin.

Inwaarts moetende laveren, moet men aan den
oostkant, de *Domburger-Rassen* niet nader nemen
dan den *Westkappelschen molen* vrij van alles wat
op den *Westkappelschen dijk* gevonden wordt,
tot dat men *Westkappel* bewesten het *Kaaphuisje*
ziet, als wanneer men regt op den hoek van het
land kan aansturen, zijnde de koers zuiden.

De westkant, zijnde het *Caloo*, moet men aan-
looden, of bij zeer helder weder den toren van
de *Groede* ziende, moet men dezen toren niet
door de westelijke helft van het daarbij gelegene
boschje van *Wulpen* brengen. Bij hetgeen hier-
boven gezegd is, dat wanneer men *Westkappel*

bewesten het *Kaaphuisje* peilt, men veilig op den hoek van het land kan aansturen, en om de west, den toren van de *Groede* niet bewesten het boschje van *Wulpen* moet brengen, valt nog aan te merken, dat dit merk alleen goed is, tot dat men den toren van *Middelburg* bezuiden den molen van *Westkappel* gaat zien, als wanneer men de *Noorder-Rassen* zal genaderd zijn, en de koers nu Z. O. ten Z. en evenwijdig aan de duinen van *Zoutelande* wordt.

Men heeft, om vrij van deze noordoostelijke vlakte te blijven, wanneer men laverende inwaarts komt, een goed merk aan den toren van *Vlissingen*, die zich, wanneer men die vlakte genaderd is, met den top door de kloof van *Dishoek* laat zien. Aan den voet van den *Westkappelschen dijk* heeft men eene kleine bank, die van den wal afsteekt, welke men vermijden moet, en even buiten het hoofd, juist op den hoek, waar die dijk naar *Walcherens duinen* afbuigt, steekt mede eene ondiepte uit; overigens is het hier zeer steil en de diepte tot 13 vademmen of 200 palmen toe. Van hier is de koers Z. O., tusschen den wal en het bankje van *Zoutelande* door, naar binnen; het vaarwater is aan beide zijde steil en kan niet wel aangelood worden. Op de noordpunt van het bankje van *Zoutelande*, ligt eene witte ton, op het merk: *Westkappel* half in den zuidhoek van het houten hek; en tegen den oostkant van het bankje van *Zoutelande* ook eene witte ton (genaamd ton van de zeventig roeden), tot aan deze ton moet men voor den wal wenden, vóór dat de einden der hoofden in een zijn gezeild. Op de *einden der lange hoofden*, bij *Westkappel*, de zeventig

roeden en bij *Zoutelande*, liggen kleine zwarte tonnen of joonen. Van daar inwaarts, is het merk: de molen van *Westkappel* in de punt van *Walcherens duinen*, zonder dezelve er buiten te brengen, alleenlijk zoodanig, dat men de roeden of wieden er van ziet, welk merk doorgaat tot aan de roode ton, die op de zuidoostpunt van het bankje van *Zoutelande* geplaatst is.

Voor het bankje van *Zoutelande* moet men laverende, op de steeds daarop gevonden wordende stroomrafeling, wenden. Des nachts inwaarts willende laveren, dat niet dan voor zeer kleine schepen doenlijk is, is de soort van grond het eenige geleimerk, daar dezelve midden vaarwater zeer zacht is, en zoodra men zoowel den wal als het bankje nadert, hard zand wordt, wanneer men dadelijk wenden moet. Daar dit gat hier zeer naauw is, en de hooge duinen op de gissing van den afstand zouden kunnen misleiden, is het steeds zaak, zooveel mogelijk, den walkant te houden, vooral daar de vloed waarmede men binnen komt, altijd meer of min van den wal af en over het bankje van *Zoutelande* heen valt, en bovendien de walkant tot tegen de punten der hoofden steil is.

Van de roode ton naar *Vlissingen* is de koers Z. Z. O. en Z. O., den wal volgende, even als bij het binnen zeilen van den *Deurloo* gezegd is. In het vaarwater, tusschen het Fort *de Nolle* en *Vlissingen*, ligt een plaatje, het naast aan den vasten walskant, tot tegen *Vlissingen*, waarop maar 36 à 38 palmen diepte blijft, en waartegen eene zwarte ton ligt in 54 palmen water, op het merk: *Middelburg* eene scheepslengte

benoorden het *Fort op duin*. Tegen den *Elleboog* ligt hier eene witte ton, op het merk: *Middelburg* eene handspaaks lengte bezuiden het *Fort op duin*.

Voor *Vlissingen* vindt men voor groote schepen goede reede, doch bij westelijke stormen staat er eene verbolgene zee.

Groote schepen, het op de reede van *Vlissingen* niet kunnende houden, moeten de rivier op, en reede zoeken voor *Ter Neuzen*. Kleine schepen vinden eene goede reede binnen de punt van den *Kloot*, beoosten de *Zuid-Watering*. Tegen de westpunt van den *Kloot*, ligt eene roode ton in 60 palmen diepte, op het merk: het Kasteel van *Rammekes* even buiten den hoek van den Zeedijk, beoosten de *Zuid-Watering*.

Groote schepen kunnen *Vlissingen* bewesten den *Oranje-molen* houden, en op diep water zijnde, met den koers van O. Z. O., boven de *Spijkerplaat* zeilen, waarop eene witte ton geplaatst is, deze ligt: *Middelburg* tegen den westkant van het huis aan de *Zuid-watering*, en van daar de *Wester-Schelde* of *Hond* op, houdende den grooten toren van *Vlissingen* tusschen de beide molens van die stad, enz.

VAN UIT ZEE NAAR DEN ROOMPOT, HET VEERE-GAT EN DE OOSTER-SCHELDE OP.

Al hetgeen van de *Steenbank* bij de beschrijving van het inzeilen van het *Oost-gat* gezegd is, is ook hier weder toepasselijk, namelijk voor zoo ver de *Noord-Steenbank* betreft en aldaar beschreven is; dienende hier nog te worden bijgevoegd, dat,

wanneer men boven de noordpunt van de *Noord-Steenbank* passeert, men nu binnen deze bank in het *Steendiep* W. Z. W. moet sturen, tot men de *Domburger-rassen* gepasseerd is, wanneer men den wil naar het *Oost-gat* heeft; doch naar den *Roompot* moetende, en de noordpunt van de *Noord-Steenbank* passerende, moet men *Middelburg* niet beoosten *Oostkappel* brengen, om zeker vrij van de westpunt van *Banjaard* te blijven. *Westkappel* dan verder in de *Zaalduin* hebbende, stuurt men Z. Z. W. naar de zwarte uiterton van den *Roompot*, zijnde ankerboeivormig en voorzien met eenen bol, liggende in 88 palmen diepte, op demerken: *Domburg* in het *Badhuis*, en de molen van *Westkappel* in de gewezen *Hakkelingen*; peilende dan *Domburg* Z. ten W. en den gezegden molen Z. W. $\frac{1}{2}$ Z. De uiter witte ton ligt tegen de noordpunt der *Queerens* of *Domburger-rassen*, in 80 palmen diepte, op de merken: *Middelburg* op het *Oosteroog*, en *Westkappel* Z. t. W. $\frac{1}{2}$ W., de vuurtoren of het draailicht van *Schouwen* O. $\frac{1}{2}$ N., om dus doende vrij te loopen van de *Rassen* of binnenpunt van *Banjaard*, (hier *Noordland* genaamd), waartoe men *Westkappel* niet oostelijker dan tegen de *Hakkelingen* mag brengen. Met gezegden koers zeilt men inwaarts tot op het merk: *Middelburg* in het *bosch* dat gezien wordt midden tusschen *Oostkappel* en *Domburg*. Nu houdt men op dit merk naar het land tot men den molen van *Westkappel* beoosten de *Hakkelingen* ziet, en dan verder koersende O. Z. O. de *Roompot* in naar het *Veere-gat*.

Voor den Noordwal vindt men dan geene doorgaande langsmarken.

Westkappel in het *Graauw* krijgende, is men de punt van het *Noordland* genaderd, waar eene zwarte ton ligt in 72 palmen diepte, op het merk: de toren van *Veere* in den westkant der *witte duin*, zijnde de hoogste en eene zeer lange duin die op deze zijde van het eiland gezien wordt. Laverende, moet men de oostelijkste schuur welke op *Kamperland* (*Noord-Beveland*) gevonden wordt, vrij houden van het vaste strand van *Walcheren*, om vrij te blijven van den Zuidwal en het *Schaar*, dat van het *Oosterhoofd* afsteekt.

Het *Veere-gat* loopt in tusschen het *Breezand* en de punt van *Onrust*, waarop eene roode ton ligt, in 80 palmen diepte en op het merk: de kerk van *Veere* tegen den hoek van de duinen.

Bij het inkomen van het *Veere-gat*, heeft men op den drempel veelal slechts 25 à 27 palmen diepte. Van de roode ton af naar binnen, liggen drie witte en twee zwarte tonnen, en de *Schotsman*, welke den oostwal van het vaarwater bezoomt, is met drie zwarte tonnen afgetond. De buitenste zwarte ton ligt bij den drempel in 36 palmen diepte, tegen de vlakte van *Onrust*; de 2de in 36 palmen en de drie volgende tonnen nagenoeg in 50 palmen diepte.

De buitenste witte ton ligt in 50 palmen diepte, tegen den drempel, op het merk: het *wachthuis* eene spaakslengte buiten den hoek van de *Schans*; de 2de en 3de witte ton tegen het *Schaar* van *Breezand*. Tusschen de 2de witte en de 2de zwarte ton is het droogste op den drempel.

Over den drempel heen zijnde, heeft men verder langs den wal, tot dicht bij *Veere*, en wijders weer naar de *Middelburgsche haven*, diep vaarwater.

Twée zwarte tonnen liggen tegen den Noordwal, dicht bij de *Middelburgsche haven*, waar ook eenige bakens op den Zuidwal staan.

In het diepe vaarwater binnen *ten Haak*, heeft men goede reede tegen den *Schotsman*, dwars van het kleine molentje; van de roode ton naar de 1ste witte ton is de koers O. Z. O.; wijders Z. t. O. $\frac{1}{2}$ O. tot binnen het *ten Haak*, en dan Z., Z. Z. O. en Z. t. O. naar *Veere*.

Hoewel het *Veere-gat* door deszelfs naauwte en ondiepte op den drempel, zich niet voordeelig voordoet, zoo heeft hetzelfde echter dit voordeel, dat wanneer men over den drempel is, hetzelfde dan rondom beschut wordt, en en er dus weinig slag van zee staat; ook volgen de stroomen de strekking der banken, regt in- en uitlopende.